

DUMINICĂ UNIVERSALĂ

BALCIC

Pictură de L. Viorescu

Cartea

Școala populară e mereu în faliment atât timp cât nu e continuată social prin cărțile de iluminare și hotărâre. Cetirea e un imperativ al culturii.

Cartea însă care a deschis drumurile omenirii către marile binefaceri ale civilizației, nu se caută. Pentru cei ce simt, aceasta e o tragedie. Sunt locuri unde singura slovă e crucea de pe mormânt. Cărțile din tindele de biserici sau de școale stau nedesfăcute pe polițele de brad ale dulapurilor. Nimeni nu se ostenește până la ele. Cartea n're pentru primitivi farmecul atractiv al florilor, al unei albine de smalt, al lucrurilor cuceritoare. Omul pământului și al plugului nu cunoaște altă lumină de cât soarele care desbobocește mugurii și face primăvara. Cartea și raza din ea, el nu le știe.

Preludiul oricărei acțiuni de cultură trebuie să fie cartea, grija de desvoltare a gustului de cetit. Altfel rămânem în primejdiiile ignoranței, în tragedia analfabetismului de la țară.

Un șef de stat, profesor și artist, vine pentru întâia oară în mijlocul milioanei de oameni ca un realizator al visurilor și nevoilor culturale. Întâia preocupare a acestui om de carte, a fost cartea, creația și difuziunea ei — biblioteca. El a venit cu vădită grijă pentru intensificarea culturii prin carte, fiind-că o nație care nu citește rămâne totdeauna în stare de inferioritate, fără sensibilitate pentru linie și rază, fără forță de creațiune.

Cartea este cel mai mare miracol al vieții. Cetiți apo-

logia puterii ei în Eroii lui Carlyle. Cărțile au revoluționat și au prefăcut. Ca mântuitorii și ca martirii pe flacăra rugurilor de ardere, cărțile de aprindere și de răsturnare a aparențelor. Nimeni n'a arătat mai cuceritor și mai sintetic ceia ce a făcut o carte ca acest exponent al spiritualității noastre, artist, filozof și om de stat, profesorul Iorga.

El știe că numai cartea poate să-ți dea puteri cu care să-ți crestezi calea către înălțimi. El știe că singurul element de fericire după iubire e cartea. El știe că sunt cărți cari pot să facă ușoară trecerea prin asprile destinului. El știe că sunt cărți cari pot să șteargă erori și prejudiții și să ridice credințe.

Cea din urmă creațiune de apărare a omenirii — Societatea Națiunilor a ieșit din spiritul și poezia unei cărți, a acelei cărți, care, în arhiva religioasă a umanității, înfățișează finalitatea — Noul Testament.

Pentru acest timp lipsit de armonie, noi avem nevoie de „picăturile de muzică cerească” ale scriitorilor și cugătorilor noștri. Altă putere în afară de carte, n'avem. E cea mai activă și mai nobilă forță și ca pe un tonic de regenerare o cere constituția sufletească a poporului.

Șeful politic al statului de astăzi a venit cu acest panaceu de remedii pentru țară și strălucirea guvernării lui va fi în funcție de realizările culturale.

El dorește ca prin puterea fascinatoare a cărții țara lui să fie o fâșie de lumină pe pământ.

Lumina

George Gregorian

Lumină, bună, caldă și de veci!
Tu care-ai curs în fragede inele
Pe luciul frunții mele de copil
Și pe prundișul zâmbetelor mele.

Tu, lapte de oțel ce m'ai zidit
Din mâini de vis de m'am băut merçu!
Tu, cântecul frunzișului de pași
Și aripa din dumaticatul meu!

Tu, albul meu toiag pe-acest deșert
Fărămițat din muchii de granit,
Tu, larga mea desfășurare 'n zări,
Lumină din atâta infinit,

În oasele-mi în care-ai ars puteri,
În pieptul meu din margine de vară,
Te limpezești și te așezi domol
Pe funduri largi de pace și de seară.

Și 'n vasul de cristal în care-acum
Amurgul te mai pâlpâe'n răsruce
Moi degetele 'mpreunate slab
Și, pe ce-a fost, îmi fac eu tine cruce.

Măcar o idee

Viața domnului inspector general Vasile B. Niculescu, suferi o importantă schimbare, în urma unei foarte neînsemnate întâmplări.

Anume: în seara de Vineri 14 Aprilie, acum câțiva ani, d-sa urca strada Sărindar spre Calea Victoriei. Dispoziție de spirit excelentă. Cugeta asupra unei anchete largi făcute cu prilejul Expoziției aparatelor de tuns iarba. Alături de cugetarea propriu-zisă, — în surdina — se ținea nedeslipită, cugetarea oarecum practică a chestiunii: folosul imediat și sigur al plasării unui cât mai mare număr de aparate de tuns iarba, la autorități și particulari. Socotelele fulgerătoare pe care le făcea mintea domnului inspector general, duceau la beneficii atât de mulțumitoare în cât, fără voie, d-sa surâdea, urcând strada Sărindar.

Mai erau câțiva pași până să „debușeze“ în Calea Victoriei, când urechea d-lui inspector general fu isbită de convorbirea a doi necunoscuți din stradă.

Erau doi oameni, care păreau nedormiți. Cu pălăriile date pe ceafă, lăsând să li se vadă ciufuri de păr sbârilit, — ei se țineau de câte un nasture și vorbeau tare, ca și cum ar fi fost într'un pustiu.

— „Mă, — ți-o spun eu“...

— „Nu mai spune, mă, — e o prostie... Ascultă, mai bine, ce-ți spun eu: află de la mine că *invidul care n'a creat măcar o idee în viața lui — e o vită*, mă, — să știi de la mine“...

Atât auzi inspectorul general, trecând prin dreptul acestor doi somnambuli.

Surâse cu dispreț, zicându-și repede: „niște derbedei, care pierd vremea degeaba“...

Gândurile cu aparatul de tuns iarba, se îndepărtară însă, ca într'o ușoară încetșare.

Abia trecu la Capșa, gata să fie strivit de-o mașină care gonia disperat după cine știe ce urgente interese, când, un crâmpei din convorbirea „derbedeilor“, luci

răutăcios, în mintea d-lui inspector general: „dacă n'ai creat măcar o idee, — ești o vită!..“

Mirat, oare cum, de faptul că aceste vorbe îi rămăseseră în minte, ca un fel de nisip adus de vânt, domnul inspector Vasile B. Niculescu, avu un ușor și inexplicabil sentiment de mâhniciune, — zicându-și: „vorbe de oameni cari n'au ce face“... Pe dată auzi răspunsul venit din profunzimi: „oamenii serioși ca mine, care au un țel în viață și care nu pierd vremea cu fleacuri, ce-i pot interesa aceste cuvinte?“

Trecu prin spatele Universității. Mezgând, chema, din nou, spre sine, gândul aparatelor de tuns iarba. Gândul se lăsa căutat în hăul cranian, și se dădea prins cu greu. Adus în lumina cunoștinței, se prefăcea repede în fum, lesne sburător spre negrele ținuturi: dispărea. În locul lui, se așezau, încăpățănate, vorbele străinului din colțul Sărindarului: „dacă n'ai creat măcar o idee, — ești o vită“.

Săcâit de ele, inspectorul general, urcându-se în tramvai, puse piciorul alături de scară, și era să cadă, dacă un domn binevoitor nu l'ar fi luat, amical, de subțioară, zicându-i: „ce faci domnule? Erai să te prăbușești!“! Mulțumindu-i cu acreală, d. inspector general se așază pe o banchetă, respirând cu oarecare greutate.

De data aceasta, vorbele cu pricina, luară chipul sufletesc al unei ființe mici și răutăcioase. Părea o hâzanie mică, gheboasă, cu bot și cu păr, privindu-l cu ochi de mărgele.

— „Dumneata, ai creat vreodată o idee?“ — așa îl întreba pitica arătare.

Privind pe geam, inspectorul afecta o mare nepăsare, ca pentru a turti cu ea pe maimuțoiul din minte. O clipă... Pe urmă, peste toate, gândul aparatelor de tuns iarba se arătă, biruitor. Fața d-lui Vasile B. Niculescu, se limpezi într'un surâs inconștient: „bine c'am scăpat de prostia ceca!“...

„Prostia ceea“ însă, pe dată, se ivi din nou, sub forma unei întrebări pe care, fără voie și-o puse, d-l inspector :

— „Mai întâi de toate, să vedem, ce înseamnă să crezi o idee?“

Ca și cum l-ar fi isbit cineva în moalele capului, d. inspector general, rămase aiurit, repetându-și : „în adevăr, ce înseamnă să crezi o idee?“ Cuvântul „crezi“ îl vedea subliniat, în minte, cu o dungă roșie. Nici un răspuns. Gol în cap. O ușoară amețeală. Tramvaiul mergea. O mâhnire, ca o boare caldă, se abătu peste sufletul inspectorului general.

Își zise, repede, ca în preajma unei nefericiri : — „Când, de pildă, zic : eu, Vasile B. Niculescu sunt inspector general, — aceasta înseamnă să crezi o idee?“ Și tot el își răspundea : „aceasta, după cât îmi aduc aminte e o simplă prepoziție... Atunci ce înseamnă să crezi o idee?“

Pradă acestui arzător colocvii sufletesc d. inspector se coborî din tramvai, călcând cu toată greutatea pe piciorul unui pasager și strâmbând foarte tare

pălăria unei doamne, care bombăni : „după ce e chior, nici nu cere macar pardon“...

Toată jovialitatea d-lui Vasile B. Niculescu, se risipise.

Ajungând acasă, taciturn și cu dungă de cugetare profundă pe frunte, d-sa făcu pe doamna Evantia Vasile B. Niculescu, să-i spună, cu năduf :

— „Iar așa, iar așa?!.. Desigur, iar te trimete în inspecție!“

Inspectorul îi răspunse grav, dar liniștit :

— „Astămpără-te, femeie, nu e nimic din toate acestea“...

La masă, deși copiii stăteau cuminți, cu nasul în farfuri, iar mâncările erau gustoase, — totuși inspectorul general sberă la copii, și nu-i plăcură mâncările.

Doamna, cu grijă, dar și cu ciudă, îl întrebă :

— „Ce-ți este, omule, de te legi de toate?“...

După masă, vru să doarmă. Abia ațipi, când o ușoară și rece mână nevăzută, îl sgudui : „ce înseamnă să crezi o idee?“

Inspectorul se sculă repede și-și trecu cu mâna peste față : „sunt un dobitoc!... Eu, inspector general, om

serios și bătrân, să nu pot goni o prostie din cap?!“. Prostia însă, nu se lăsa gonită de aceste puține cuvinte, ci-și cerea dreptul ei la răspuns.

Atunci, ca și cum ar fi făcut un calcul important, domnul inspector general se așeză pe marginea patului și porni întru căutarea răspunsului :

— „A creea, înseamnă a face ceva nou... A face ceva nou înseamnă a creea. Atunci a creea înseamnă a... creea“. Ajuns la acest răspuns nul, mintea porni pe altă cărare :

— „De pildă, când zic : „Domnul inspector general Vasile B. Niculescu, va plasa la autorități și instituții aparatele de tuns iarba, cu un comision de 20 %, acea-

sta înseamnă a creia o idee?“...

Goni însă repede acest gând, ca fiind cu totul inoportun și inactual.

Respirând greu, își duse mâna prin păr, și urmă :

— „Să luăm un fapt din experiența mea de inspector. De exemplu : mă duc la cutare subaltern și-i zic... dar domnul inspector nu găsea nici o ipoteză cu care să verifice dacă d-sa a creiat sau nu o idee vreodată... Toate personajele imaginare la care se adresa, îl

întrebau la rândul lor : „Domnule inspector general, dvs. ați creat vreodată macar o idee?“

Ușa dela odaie în care se afla, se deschise, cu grijă. Doamna Evantia Vasile B. Niculescu intra cu fereală, crezând că inspectorul general se odihnește după grelele ceasuri de muncă. Văzându-l treaz și stând gânditor pe marginea patului, îi spuse cu imputare :

— „Bine frate, în loc să dormi puțin, te ții iar de gânduri... Mai lasă-le Vasile, că n'ai să moștenești pământul“...

Vasile B. Niculescu, îi răspunse printr'o disprețuitoare tăcere.

Doamna se apropie de el, îl privi și-i șopti cu temere :

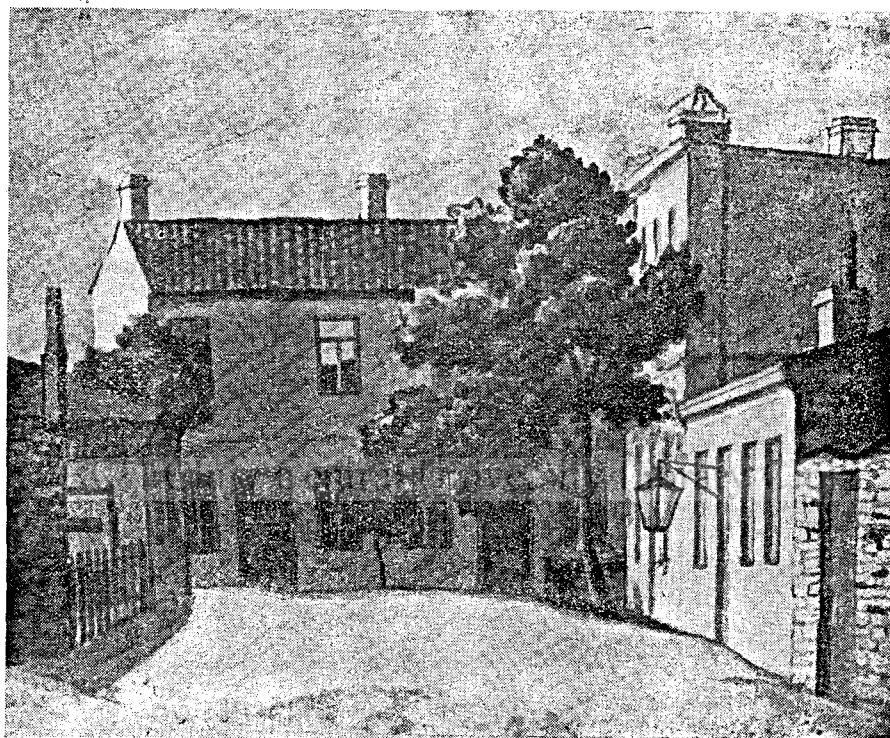
— „Ce ai frate, de te uiți așa fix?“

Săcâit, inspectorul mormăi :

— „Ușor îți vine țic, care n'ai creat macar o idee în viața ta!“...

— „Cum? se miră femeea.

— „Nimic“... dădu din umeri bărbatul.

Uliță din Mangalia

L. Viorescu

Până în seară, cugetul d-lui Vasile B. Niculescu deveni câmp însângerat de lupte, date în reprize mai lungi sau mai scurte. Inamicul doborât o clipă, se ridică prompt, ca acele păpuși de celuloid care au plumb jos, și care oricum le-ai isbi, se balansează de câteva ori, ca pentru a-ți face în ciudă și pe urmă, stau iar poponete, privindu-te cu nepăsare.

Dela o vreme, duhul ostenit și strivit, părea că nu mai viază și că se dă bătut. Dar curând cei doi dușmani iar se aflau față în față.

Seara se pogorî măhnicioasă peste ziua sbuciumată a inspectorului. Odată cu noaptea vâltoarea veni pustietoare.

Stând în pat, cu ochii deschiși în întuneric, inspectorul general, în disperare, căuta o lămurire: „a creat sau nu el, vreo idee în viața lui?”

Ființa aceea mică, rea, gheboasă, cu bot și cu păr, îi răspundea uscat: „n'ai creat nici măcar o idee în viața ta”!... La asemenea categorică afirmare, inspectorul era constrâns să conchidă: „prin urmare eu sunt o vită!”. Indepărtând cu greu o presupunere atât de gravă, inspectorul lua raționamentele de la capăt, dar fără nici un folos.

Cu gura uscată, cu capul greu și îndurerat, inspectorul se sculă în șezut privind lumina sură a geamului. Doamna Evantia Vasile B. Niculescu, dormea adânc, alături.

O ușoară spaimă cuprinse sufletul inspectorului general: „oare, nu înnebunesc?”

Intinse mâna spre umărul desgolit al femeii:

— „Evantia!”...

Femeea, băgui slab, de somn:

— „Ce-i, Pompilică?” (prietenu l lui Vasile B. Niculescu).

— „Ce Pompilică, soro? Scoală puțin, te rog!”

Deschizând ochii cu greu, doamna rosti temătoare:

— „Ce este, frate?”

Vasile B. Niculescu, o întrebă, ca în taină:

— „Spune-mi, soro, ce însemnează a creia o idee?”

„Sora” deschise ochii mari și tăcu deodată. Omul aștepta răspunsul.

Apoi zise:

— „Mă năcăjește ideea aceasta, pe care trebuie s'o rezolv într'un raport...”

Văzând că e lucru serios, doamna Evantia, se sculă, își potrivi legătoarea dela cap, și zise:

— „Să cugetăm...”

— „Da, să cugetăm...”

Doamna zise atunci, dându-și cuvenita importanță:

— „Dragă Vasile, a creia o idee însemnează... atunci.. când... de exemplu...”

— „Spune, Evantia, te rog...”

Femeea reluă:

— „...Este... atunci.. de exemplu când zici...”

— „Spune, soro, odată...”

Luând, în întunec, o figură ploată, femeea zise cu naivitate:

— „...Nu știu, Vasile...”

Atunci Vasile B. Niculescu, înainte de a-și relua noapturna convorbire cu sine, îi zise cu ciudă:

— „De unde ai să știi, parcă ai creat tu vreodată măcar o idee în viața ta?”

În noaptea aceea, Vasile B. Niculescu a adormit abia spre ziuă.

De la întâmplarea aceasta, a trecut o bună bucată de vreme. Sbuciumul s'a liniștit, ca o apă care vine puhoi, mălește, ia, duce cu sine, — dar dispăre spre alte ținuturi...

Trecând, a lăsat d-lui inspector general Vasile B. Niculescu, două lucruri: convingerea că d-sa a creat o multitudine de idei în viață, — și obiceiul, că de câte ori are de-aface cu un om prost, să-i zică, cu dispreț:

— „Ce stau eu de vorbă cu d-ta, care n'ai creat măcar o idee în viața dumitale?”

Adaparea Moldovana

B. C E C R O P I D E

O veste pe cât de neașteptată, pe atât de dureroasă, ni-a sângerat sufletul.

Bart. Cecropide a murit... Uluiți sub lovitură ne vin greu cuvintele prin cari să-i zugrăvim chipul sufletesc. Om de-o întinsă cultură, de-o vrednicie fără seamăn, muncitor până la istovire, el, aducea în scrisul lui o notă de puternică culturalitate. La acestea adăoga o vehemență și un elan, din acelea care caracterizează un suflet ales.

Trecerea lui pe la „Neamul Românesc” și pe la „Dacia” în vremurile de curajoasă văjnicie din preajma războiului ni-l arată ca pe un fruntaș al falangei celor care cred în eficacitatea culturii.

Aplecat spre lectură și spre teatru, Cecropide întreținea la „Universul” aproape zilnic coloana dărilor de

seamă asupra cărților românești, asupra spectacolelor bucureștene și asupra diferitelor fapte de cultură.

Din aceste însemnări se desprindeau, senine, bunăta-tea și sinceritatea celui dispărut. Unele din ele erau adevărate lecții de morală practică înfățișând crâmpes din sufletul actualității. Sub volburoasa lui înfățișare, se ascundea o inimă gata totdeauna a înțelege suferința ome-nească și a o ajuta.

Plecarea lui timpurie dintre noi e o pierdere cu atât mai grea, cu cât șirurile luptătorilor culturali sunt așa de rărinite de vitregia unei vremi, potrivnice năzuințelor de ridicare ale neamului prin cultură.

Măhnirea și regretul nostru îi vor întovărăși multă vreme aducerea aminte.

Grigorescu

II

G. Petrasen

Dr. Davila un mare prieten al lui Grigorescu l'a ajutat, introducându-l în multe familii.

Iși amintea cu multă dragoste de Barbizon și de vremea pe care o petrecuse acolo, de călătoriile lui prin Bretania.

M'am dus prin 1903 la el la Câmpina. Era bolnav și mi-a lăsat impresia că-și dă seama cum se apropie sfârșitul. M'a rugat să stau într'un fotoliu și mi-a povestit multe din viața lui. Cum a început să lucreze prin mânăstiri, călătoriile lui, — cum a ajuns la Barbizon, cum l'a cunoscut pe Millet, cum era s'o ia de nevastă pe fata lui Millet de care se amoresase, cum s'a gândit că el era sărac și că o să rămână toată viața așa și a renunțat tocmai pentru că ținea mult la fată.

Millet era după spusa lui Grigorescu, un om straniu: umbla prin pădure, pătrunzând natura, dar lucra numai în atelier, după schițele luate. Grigorescu lucra la fața locului în pădurea Fontainebleu și s'a întâlnit de câteva ori cu Millet. La început nu și-au vorbit, dar, odată Millet văzând ce lucrează, i-a spus. „Ce n'est pas mal ce que vous faites là“, și atunci Grigorescu s'a simțit foarte măgulit. A fost invitat la dânsul și așa a intrat în grupul acela de artiști îndrăgostiți de natură. La o expoziție în sala restauratorului Gane, a venit și Napoleon al III-ea și i-a cumpărat un tablou, reprezentând o cracă de măr înflorit. Era foarte sensibil la criticile ce i se făcea. Eram în școala de Bele-Arte și'l iubeam mult pe Grigorescu. Vorbisem de el fratelui meu, care la rândul lui, entuziasmat, a scris o mică broșură despre Grigorescu. Intr'o bună zi vedem pe Grigorescu venind cu un tablou la subțioară și, mulțumind, l'î face dar. N'a uitat toată viața lui pe cei care l'au criticat. Când Gion s'a apucat să scrie despre o expoziție a lui Grigorescu, a spus numai bine de el afirmând că i se pot atribui toate epitetele D-nei de Sévigné la lucrările lui terminate dar a făcut o rezervă privitoare la tablourile pe cari le socotea neisprăvite. Grigorescu n'a uitat

niciodată, — și când vorbea cu Gion îi amintea: „D-ta care socoți tablourile mele neisprăvite“.

Odată, Esarcu, care îi dădea sala dela Ateneu unde își organiza expoziția, îi spune: „Domnule Grigorescu, să ne dai drept chirie un tablou pentru Ateneu, nu însă „une de ces petites misères“. Grigorescu s'a supărat grozav, n'a spus nimic, dar nu i-a ertat-o.

Era foarte impresionabil.

Devenisem, fratele meu și cu mine, buni prieteni cu Grigorescu. Intr'o zi după ce s'a convins că ținem la el cu adevărat ne-a adus o sumă de tăeturi din reviste și jurnale franțuzești cu ceea ce se scrisese despre el în presa străină cu ocazia expoziției lui la Paris în sala George Petit în 1887.

Cred că nu prea ținea sermă de critică. Se considera mai presus de ea. Un artist desăvârșit ca dânsul, nu putea să nu aibă conștiință de ceea ce reprezintă. Mi-aduc aminte de chipul cum judeca el pe cei care expuneau la Salonul din Paris, pe care l'am vizitat odată împreună. Parcurgem săli întregi fără să se oprească la ceva. Imi spune: „lucruri făcute, nu simțite“.

El era sincer pătruns de ceea ce făcea, într'adevăr emoționat, în momentul când lucra. Un artist desăvârșit. Cât farmec în tot ce a lucrat Grigorescu! De-ai sta să judeci artiștii din lumea întreagă și n'ai să găsești mulți atât de desăvârșiți ca el. Încă odată însă: el este un mare artist pentru noi, nu însă și pentru publicul altor țări, care nu-l poate judeca și aprecia, pentru că Grigorescu este un geniu național, în lucrările căruia s'a răsfărat aproape exclusiv atmosfera țării lui.

Dacă astăzi suntem câțiva pictori, aici la noi, apoi nu suntem decât prin el. Suntem numai raze din soarele ce a fost el. Poate mai târziu să apară artiști mai mari dar în acest moment el întrupează culmea artistică, la care noi iștialăși nu putem decât să năzuim. Fiecare din noi ducem mai departe câte o latură din genul creat de Grigorescu, dar nimeni n'a trecut dincolo de el.

Cum trăia cu pictorii vremii lui? Nu iubea pe Aman.

Dar nici Aman pe el. Nu înțelegea unul, genul celuilalt.

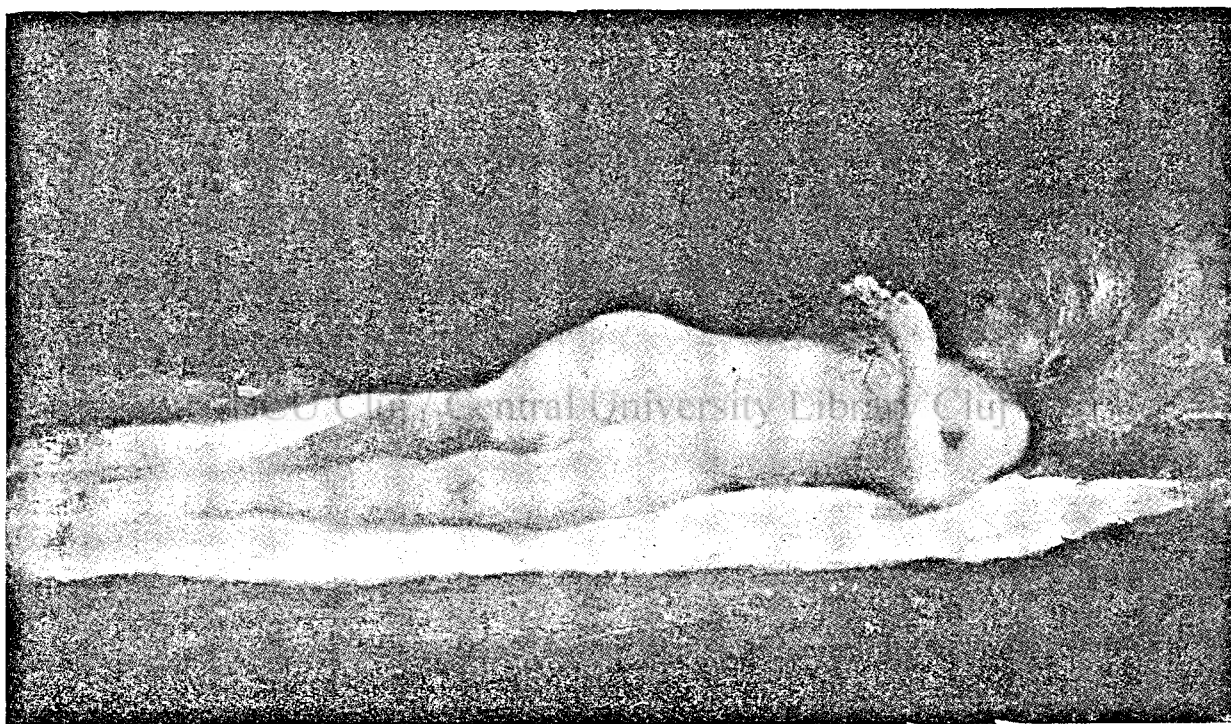
Dar mai era ceva. Mai toate comenzile la Stat le lua Aman. Fiind boer, și însurat cu o femeie din societatea înaltă, dădea serate, aduna lume, și păstra relații. Din tot ce a făcut Eforia Spitalelor Civile, ca portrete de ctitori, 30 poate sunt de Aman și unul de Grigorescu. — „Banul Năsturel Herescu“, dar și cel mai frumos.

„Țiganca“ este făcută prin 1878 sau 1879. Pe vremea ceia era o expoziție la Eforie, unde expuneau toți pictorii vremii de atunci: Aman, Tătărescu, Stăncescu, etc. Dăduse și Grigorescu „Țiganca“ lui. Așezată pe perete mult mai sus decât credea el că trebuie să fie. Grigorescu și-a luat lucrarea și a expus-o, în fereastră, la Gebauer pe Calea Victoriei. Surâsul „Țigăncii“ lui Grigorescu, nonșalanța ce se desprinde din toată făptura

Grigorescu vine, vede tabloul și spune: „da, dar altă ceva mai mititel n'ai să-mi arăți?“....

Situația plasticii române pe vremea lui? Pictorii vremii erau: Aman, Grigorescu, Mirea, Andreescu, Stăncescu, Tătărescu. Pe atunci se lucra cu mult entuziasm, și se făceau multe expoziții. Dela 1900 începe toată pleiada aceia a „Tinerimii Artistice“, toți elevi de-ai lui Aman și Mirea. În timpul lui Grigorescu exista „Cercul Artistic“.

Grigorescu se purta curat, ras în fiecare zi. Se îmbrăca simplu, în negru sau în gris. Cravată mică, închisă. Când trecea pe Calea Victoriei umbla cum e vântul, pe jos, pe lângă trotuar, ca să scape cât mai repede. Avea oroare de mulțimea care se prelingea, leneș, pe trotuarele Căii Victoria, și o trata totdeauna cu dispreț, ca pe una care-și pierdea vremea zadarnic.

Fără grije

Grigorescu

ei, te face să vezi verva cu care e executată. Numai un mare poet poate să dea o astfel de operă.

Atitudinea lui față de pictorii mai tineri? Iubea mult pe Andreescu. Țin minte, stăteam oda ă de vorbă cu el despre Andreescu. Mi-a vorbit cu mult entuziasm despre el, și mi-a scos de după un tablou, o relicvă, o bucată de carton pe care Andreescu lucrase un picior de bătrân. Privindu-l Grigorescu ne-a spus: „Andreescu este cel mai mare artist pe care l-a avut țara, y *compris moi*. Dacă ar fi trăit ar fi devenit fără îndoială marele nostru artist național“.

Mirea era mai tânăr ca el. Se înțepau din când în când. Mirea, l-a chemat odată pe când se aflau împreună la Paris să-i arate lucrarea aceea mare a lui: „Capul lui Batori în fața lui Mihai Viteazul“. Grigorescu s'a dus. Imi povestea D-l Mirea cu n înaintea de a primi vizita lui Grigorescu, ascunsese toate studiile mai mici.

Nu rămânea mult în București. Spunea: „Aici nu pot să lucrez, și dacă nu lucrez, nu pot să trăiesc. Plec la Câmpina“. Nu se simțea bine dacă nu făcea ceva într'o zi. Astfel se și explică marea cantitate de tablouri pe care a lăsat-o. Eu cred să fie vre-o două-trei mii de tablouri lucrate de el. Am auzit într'o zi pe doctorul Angelescu la Ateneu, spunând cu oare care parapon: „Grigorescu a lăsat vre-o opt mii de tablouri“. Dar eu nu cred. Nu este însă casă de burghez mai răsărit depe vremea lui, care să nu aibă 2—3 tablouri semnate de el.

În fiecare expoziție avea 5—10 lucrări la care ținea mult, și dacă simțea că cineva vrea să-i cumpere vre-una, nu știa ce truc să întrebuințeze, să le scape de la vânzare.

Odată, doctorul Istrate i-a cumpărat „Bătrâna“ lui dela Vitre, pentru Stat și la care Grigorescu ținea mult; a făcut el ce-a făcut și și-a luat „Baba“ înapoi dându-i o lucrare mult mai mare pentru 5000 de lei. Avem acum

la Pinacotecă 170 de Grigorești. În Rusia avem 70 de Grigorești dela Muzeul Kalinderu și 46 dela Pinacotecă. Am trimis acolo tot ce era mai frumos. Din cele mai cunoscute, sunt acolo: „Interiorul breton“, „Corturi seara pe Bărăgan“, „Spionul“, „Vedeta“, „Santinela“, „Interior Turcesc“, „Portretul lui Andreescu“, „Amatorul de tablouri“ și vreo 10—14 lucrări făcute la Vitre din epoca cea mai fericită a vieții lui etc.

Și astăzi avem în Pinacotecă 30—40 de lucrări de seamă de Grigorescu și fără îndoială dacă ar fi un local propriu pentru Pinacotecă s'ar găsi donatori să umple câte-va săli cu lucrări din cele mai frumoase,

dat fiind producțiunea lui foarte bogată. Chiar zilele din urmă, am primit la Pinacotecă, donațiunea Corneliu Râmnicănu Manolescu, 11 tablouri de Grigorescu din cele mai de seamă. — Printre cei ce au căutat urmele lui Grigorescu în Franța, a fost și poetul Vlahuță, care vizitând Barbizonul, a găsit la un nepot al vestitului restaurator „Père Gane“ 2—3 lucrări. — Portretul nepoatei lui nu l-ar fi dat pentru orice sumă, dar și pentru cele Palte două nu s'a putut ajunge la învoială din cauza prețului prea mare care îl cerea. Totuși fiul lui Grigorescu, mai târziu, dând ceva mai mult, a putut lua unul din acele tablouri reprezentând o bretonă cu găște.

Poeme

după SERGHIE ESEIN

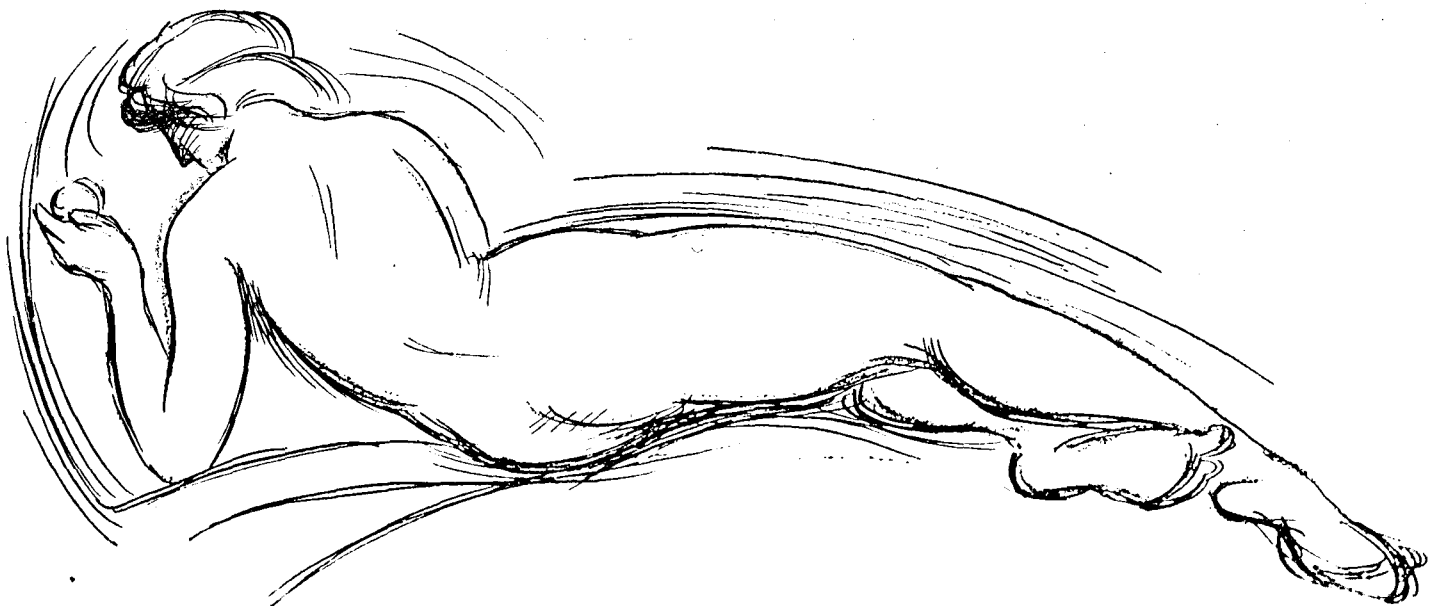
DE

ZAHARIA STANCU

V U L P E A DOAMNE TU OARE

S'a târât cu piciorul zdrobit
Și în vizuină s'a încolăcit.
O dantelă de sânge 'nflorată
Se scria pe zăpada curată.
Se împleticea prin fumul detunăturii.
In ochi i se clătinau copacii pădurii.
Din tufişuri vântul sbucnise cu părul vălvoi
Și risipise alice sonore prin foi.
Deasupra ei întunericul se zbătea,
Seara umedă și roșie creștea.
Capul se tot ridica speriat să audă,
Limba încremenea pe rana udă.
Apoi, coada galbenă, flacăra, în viscol a căzut,
Buzele morcov copt s'au făcut.
Mirosca a frunză putredă, a zăpadă ca luna.
In vizuină sângele picura într'una, într'una...

Doamne, tu oare
Ai legănat în vis pământul?
Pulberea stelelor
A scuturat-o în părul meu vântul.
Răsună cedrii cerului
Prin broboada luminii.
Îi văile tristeții
Cuvintele se înfig ca spinii.
Cuvintele, cuvintele cântă
Despre ținuturile depărtate
Unde gura lunii a mușcat
Tufele roșcate.
Acolo în crânguri adânci
Sar veverițe, piruie grauri,
Și joacă, sprintenă și goală,
Ploaia cu genunchii de aur...

Zări streine

Intre Mestre și Triest, pe vasta grădină italiană, păzită în depărtări de munți, lumina scade și se cernește. Seară vine cu latele râuri peste cari trecem, cu naltele profiluri cenușii pe cari le străpunge trenul nostru. Sunt douăsprezece ore de când am plecat din Roma! Sunt douăsprezece ore, pline de vedenii, din realitatea scaldată în soare, în azur și în valurile sutelor de ani de glorioasă istorie latină...

Nu știu ce mă îndeamnă să poposesc în Triest.

Nădăjduiam să deschid ochii, a doua zi, lângă un golf transfigurat, lângă o mare de fluide safire, cu vraja amintirilor din cărți, și cu chemări spre Miramare. Nu!

Plouă cu vârtejuri! Jos în stradă, văd prin fereastra mea, de la primul etaj, siluete zgribulite și umbrelele zguduite de vântul aprig. Ai zice că nici spicul zăpezii n'o să întârzieze...

Spre amiază, ploaia stă, dar vântul stăruiește cu putere crescândă. După prânz, pornesc la întâmplare, prin orașul încă umed, și subț toanele și plesnetele vijeliei... O iau în sus pe o stradă pe care o identific necontenit: *Via Comerciale*. Numele ei mi se pare însă o convențiune sau o rămășiță istorică, fiindcă strada e mai mult casnică și burgheză de cât neguțătorească. Urc vreo jumătate de oră, dacă nu mai mult, căutând să ajung la un luminiș, sau la o platformă de unde marea să-mi apară descurcată și clară. Această parte a orașului (ca și tot Triestul cât nu este așezat imediat lângă țârm) se desfășoară în capricioase linii curbe. Într-o parte se lasă văi, în cealaltă parte urcă spinări, greu împovărate cu mii de clădiri. Aceste clădiri și mari și mici, au terase și terasete, pe ele — în așteptarea soarelui, interceptat de cohortele Alpilor — stau grădini minuscule, cu fond de glastre și de jghiaburi pline cu pământ

Nu nădăjduiesc să ajung la bariera orașului. În această, latură, bariera îmi apare ca o cunună de dămbravi, ridicate până spre brăul cerului, și drumul până acolo trebuie să te sleiască de puteri. Dar sosesc la un fel de inter-mezzo, jumătate loc viran și jumătate depozit de gunoaie. Las *Via Comerciale* și prin niște stradele, cari seamănă mai mult a canale descoperite, ies într-o altă stradă. Până acum am urcat tot timpul. *Via di Romagna*, în care mă pomenesc, mă îndeamnă să cobor.

Dar de la o stradă până la alta, colo' departe peste pustietățile de plumb ale golfului, un polog de azur a început să crească sub orizon. Poate e spre Venezia, poate e spre Pirano și Pola: nu pot să mă orientez. Soarele încă nu se vede, dar de la el devale, spre claritățile albastre cari se nasc din mare, trâmba mărilor n'a rupt și strășnicia vântului nu mai are altă țintă de cât eliberarea cerului.

Mă opresc locului și privesc. Sumbra boltire, care își are baza în împărăția Alpilor ascunși în zare începe să se dărapene și să se clatine. Pare că uriașul coviltir posac de deasupra unei vetre de jeric se desface și se năruiește. Pe mare, irumpe de o dată, ca o fantastică și aurită cavalcadă, slava soarelui, izolat până adineaori de ochii și de dorul nostru. Vântul e mai aprig și mai imperativ. Trebuie măturat tot cerul! Cascadele de aur trebuie să împinse și spre continent.

Și iată că, peste înaltele coame cu brazi și cu dafini ale marelui port, se risipește blondul triumf solar... Marea ajunge albastră și feric ca în Stambul și tot ca în Stambul — pe la Pancaldi, pe la Casim-Pașa — trepte rigide, cu mândre case înfipte în ele, deschid soarelui terase și ferestre.

Triestul se înzecește și se însutește. De la cele câteva străzi pe cari le știam și le priveam eu, împrejurul gărei și otelului de gazdă, de la cele câteva biserici și monumente cercetate, făptura lui arhitectonică crește și se revarsă trei-patru golfuri înfrățite și peste complicate culise și cartiere, adunate între picioarele muntților și Adriatica. Un oraș imens, cu mărețe frunți de zidărie și de marmură, se clarifică, sub ochii mei după ruperea bariurilor văzduhului și subț hipodromul de aur, ieșit din harapnicele vântului.

Via di Romagna e mai bogată și mai plină de grădini de cât cealaltă. După mai fiecare poartă sau grilaj, împung cerul albastru lămâii și laurii.

Cobor încet, cu popasuri lungi, deasupra atâtor și atâtor revelații, înscrise în aur și în cer albastru. Ajung, a doua oară — de data aceasta, cu lumină și cu spațiu însutit — la cheul de piatră, lângă care se leagănă zecile de suveici ale golfului.

Puterile vântului nu vor să se aline. Dar violența lui nu se simte nici în corăbiile bine ancorate, nici în valurile mării nici în ținuta acestor oameni de pe cheu, toți rași și cu caschete. Violența vântului se resimte în giubelele, în barba, în pletele și în pălăria mea.

Un băiat de școală se plimbă cu un aparat fotografic instantaneu, în mână. Mă vede și mă fixează. Mare va fi încurcătura celor ce mă vor privi!... Nu vor ști să spună niciodată: mă aruncase vântul, din Alpi, sau mă scormonise din golf...

Chala Galactron

Evoluția cărții rusești

de ARCADIE AVERCENCO

Trad. din rusește de
ȘT. BALJALARSCHI

Etapa I (1916).

— Săptămâna aceasta au apărut numai trei cărți noi. Se vede că a mers prost. Dați-mi, vă rog, revistele „Măcieșul” și „Pământul”. A propos: nu cumva aveți cartea „Dragoste în natură”? Unde a apărut? La editura „Sătin”? Aș prefera editura „Sablîn”. Aveți poate și „Copiii păcatului” de Catulle Mendès? Pentru D-zeu însă dați-mi altă ediție. Traducerile dela „Sfinxul” sunt infecte. Dar asta, ce-i? Iar a apărut o ediție de lux a lui „Evghenie Oneghin” de Pușkin? Mă mir! De mult îl știe toată lumea pe de rost. Cartea e într'un format cam mare: nu-i comod s'o citești în pat.

Etapa II (1920).

— Domnișoară, am cerut 72 de cărți după catalogul bibliotecii d-voastră, și constat că nu mai aveți nici una. Ce-i de făcut?

— Alegeți ceva din teancul de pe masă. Sunt toate cărțile cari au mai rămas.

— Văd numai câteva: „Descrierea monumentelor vechi din gubernia Olonețk”, «Macarca Criminalul» și «Discursurile lordului d'Israeli (Beaconsfeald)».

— Luați ce vă place.

— Sunt frumoase „Monumentele din Olonețk”?

— Frumoase, frumoase! Dar nu ne mai țineți de vorbă!

Etapa III

— Ai auzit o noutate?

— Ce?

— Familia Ivikov a găsit sub șifonieră o carte veche. O carte din 1917. Mare noroc mai au unii! Cu ocazia asta au dat acasă la ei un fel de serbare.

— Ce titlu are cartea?

— Titlul nu importă. Are 480 pagini. Până acum s'au înscris 4 familii ca s'o citească...

— Am să mă duc și eu...

— Să nu întârziezi. Familia Ivikov vrea să rupă cartea în 10 bucăți de câte 48 de pagini fiecare și să le vândă apoi.

Cum? fără început și fără sfârșit?

— Ce-are a face,

Etapa IV.

O publicație: „Cunoscutul declamator vine după invitație la serate familiare — spune pe de rost tot „Evghe-

nie Oneghin” de Pușkin. Prețurile după învoială. Aceiaș persoană dă și lecții de dans”.

La o serată:

— Domnule! De unde știți așa de bine versurile lui Pușkin?

— Le-am învățat pe de rost.

— Cine v'a învățat? Insuși Pușkin?

— Cum Pușkin? E mort de mult. Pe vremuri însă existau cărți și eu am tocit după carte.

— Și Pușkin avea scrisul frumos?

— Ce scris. Nu era nevoie de scris. Cartea a fost tipărită.

— Adică cum?

— Așa făceau pe-atunci: turnau litere din plumb, le împreunau în cuvinte, dădeau pe deasupra cu cerneală neagră, apăseau pe o hârtie albă și tipăreau.

— O adevărată minune. Luați loc. Poate doriți o țigară! Olga, Petrică — veniți încoace. Ascultați: D-l Gortanikov povestește ce lucruri, ce minuni se făceau pe vremea lui Pușkin!

Etapa V.

— Domnule, deși ești stăpânul unei băcănii, cred că vei înțelege suferința unui fost intelectual.

— Despre ce-i vorba?

— D-ta, după ce închizi seara prăvălia, nu mai ai nevoie de firmă. Te rog să mi-o dai pentru o noapte. Nu pot să adorm până nu citesc ceva. Și pe firma d-tale sunt scrise lucruri frumoase: săpun, lumânări, smântână — fel de fel de bunătați. Măine o aduc înapoi.

— Nu se poate. Acum câteva zile a luat unul o scândură dela cutia cu biscuiții „George Borman”. Tot ca să citească. Și n'a mai adus-o. Acolo erau mult mai multe litere... Am un copil apoi. După ce să-l învăț carte?

Etapa VI.

— De unde vii, Ivan Nicolaevici?

— Am fost la marginea orașului. M'am plimbat. Sunt ridicate acolo mai multe spânzurători.

— Dar cum, îți place să privești spânzurătorile?

— Nu! M'am dus să citesc: o spânzurătoare se aseamănă cu litera „H”, alta cu litera „T”. Am citit și am plecat.

Cititul e hrană pentru minte.

Portret reprezentativ feminin în literatura română

Câțiva ani în urmă, publicația pariziană „Les Annales” arunca ispititoare dar grea, întrebarea: care e tipul de femeie reprezentativ al poporului francez, așa cum s'a răsfrânt în vasta literatură a lui Racine și Paul Valéry?

Imediat o revistă dela noi, a încercat acelaș lucru. Ecoul însă a fost nul. Problema se mărturisește prea atrăgătoare totuși și prea interesantă în rezultate, ca să nu stărue să ne urmărească îndelung.

Intr'adevăr, chestiunea mutată în planul preocupărilor autohtone sună: care e tipul româncei tinere din literatura noastră? O româncă frumoasă, liliacă, cu sufletul creuzot adânc de iubire dar și de caracter și virtuozitate — româncă în care calitativ toate notele specifice și numai însușirile femeilor noastre, să fie înmănușiate elocvent și reprezentativ?

Și desigur trebuie să avem în vedere și poezia populară ca izvor din care am putea

culege caracteristicile constructive ale tipului.

Răspunsul și deslegarea problemei, nu sunt ușoare.

Mai întâi literatura noastră cultă de autentice creații artistice, e tânără. Nu posedăm deci un belșug de opere în care am putea găsi facil ce căutăm. Iar această literatură tânără a prins să se plămădească într'o epocă apropiată, cu indulgență socotind, de 100 ani, dela începuturile lui Iancu Văcărescu; într'o vreme deci când aureola legendei, a mitului, nu mai poate străluci în jurul creației, transformând-o și cu ajutorul perspectivei istorice, într'o icoană reprezentativă.

Cazul Julietei, Beatricii sau Margaretii faustiene, la care bătrânul Demiurg a picurat, incontestabil, ceva din parfumul lui propriu...

Așa dar piedici serioase. Totuși încercarea trebuie întreprinsă. Va fi cel puțin o emulație pentru mai târziu și o contribuție pentru a ne cunoaște pe noi înșine, ca și pentru bazele psihologiei acestui popor!

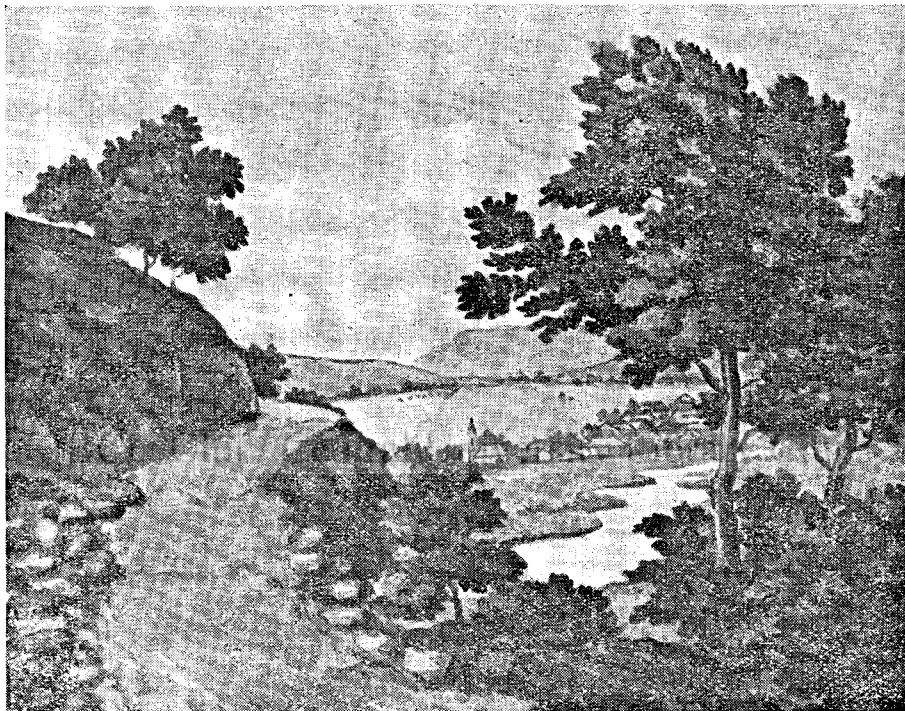
Unde e atunci tipul caracteristic al româncei frumoase, iubitoare și caste? Și cine?

Poezia populară ne dă câteodată o figură. Eterată însă ca în erotica lui Eminescu, metafizică par'că, nu conturată precis, nu etnică. (Vezi legenda „Soarele și luna” și multe cântece de dor și jale).

Altă dată, o țărancă îngemănată cu sora ei pe care o vom găsi în idila lui Coșbuc sau în povestirile lui Mihail Sadoveanu. (Vezi cântecile haiducești și baladele

cu hangițe pătimăse și ibovnice de basm, sau cântecile de iubire). Tipul va suferi lipsurile care există și la eroina lui Coșbuc.

Trecând la literatura cultă și scuturându-ne grabnic de Alexandri care își cântă penibil promenadele din Veneția „cu Nineta'n gondoletă” — o latură a imaginii care ne interesează se pare că am afla-o în bucolica și idilica lui George Coșbuc. Incompleteță însă.

Peisaj din țară

Viorescu

Ca tipul să fie desăvârșit și primit în literatura universală, două condiții se impun: să conție o parte originală și specifică pentru a fi reprezentativ, plin de culoare și atractiv — și alta generală și vorbitoare peste tot și tuturor pentru a fi înțeles și gustat indiferent de graniți. Româncea lui Coșbuc — ca și sora ei din poezia populară, cuprinde mult din prima notă, dar cealaltă îl absentează.

Ceva din dragostea profund pasionată, față de copil însă, din marea virtute de impresionantă permanență până la fanatic în mărturisirea aceleiași afectivități — descoperim în „Fetița mamei” a duiosului Gârleanu sau în bătrâna mamă dela țară a lui Radu Munteanu din „Durerile lumii” nuvela lui Vlahuță. Dar nu sunt îndeplinite toate postulatele. Slavici a prins bine o însușire de soție harnică și iubitoare de funcționar de oraș, în bucata „Vecinii II” — însă până la tip mai este mult.

Țărancă incendiară în dragoste până la păcat, sau muncitoare și credincioasă până la jertfă, e descrisă

minuat de Mihail Sadoveanu. Poezia lanurilor de altă dată, cu femeiuști îndrăcite, nopțile văratece de întâlnire, hărnicia și proștețimea fecioarelor durdulii, sau pitorescul vrăjilor vădanelor pătimașe, — și-au găsit în povestașul moldovean un fermecător interpret.

Adăogând cu toate astea și bobocii romantici ai pensionanelor și duduile „rumăne ale cuconilor noștri“ — opera lui Sadoveanu nu ne dăruie ce căutăm.

„Dăscălița“ lui Octavian Goga este desigur reprezentativă, dar numai pentru Ardeal și încă pentru un Ardeal de-odinioară. Nu mai pomenim de femeile lui Caragiale care își au Chiri-acii și Tipăteștii lor și știu să facă... mici economii...

Cum nici pe Ion Creangă cu nătrușnica lui Irinucă cu caprele răioase, care s'ar prăpădi de răs alături de sentimentală și candida Margaretă a lui Goethe!

Ultimele ipoteze ale eroinelor-tip din „Ion“ al lui Liviu Rebreanu sau din „Medelenii“ lui Ionel Teodoreanu sunt ușor de înlăturat: fata din care Ion face ce vrea e prea simplă și

prea accentuat doar o unealtă, iar Olguța din „Medelenii“ și Monica, una prea mult virilizată și sportistă iar cealaltă prea celestă, vagă și adolescentă, ca să devie simboluri consistente, ale unui popor.

Care e atunci tipul?

Hotărât, singura care întrunește cele mai multe calități de tip, de portret semnificativ — fără a fi de bună seamă perfecția impecabilă, dar singura cel puțin până în prezent și cu cele mai realizate note în literatura noastră, rămâne „Florica“ lui Calistrat Hogaș!

Veți găsi în ea frumusețe umanizată de gingășie și delicatețe, iubire adâncă, tumultuoasă și înfrânată de o înaltă etică și de un simț rar al realităților. Caractere

românești manifestate într'un mediu veritabil românesc. Iar redarea lor prin aceleași mijloace și calități neașe; humor sănătos, ironie nu răutăcioasă, poezie a naturii, momente de resemnare și tristețe atavică parcă, puritate în relații cu toată izbucnirea violentă uneori, a pasiunii mistuitoare. Pe lângă acestea, caracterul universal al înțelegerii unui suflet mai complex, caracterul unei educații și culturi chiar, remarcabile.

Florica e femeia imagine, până a c u m, a acestui neam, în ce are el mai superior, mai original și mai etern feminin. Căci să nu uităm; grațiile, vântul de resurrecție sufletească, micile accese de gelozie, reîntoarcerile pline de emoție ca și chinul care țipă câte odată crâncen — fac din Florica o femeie, o autentică „femeie“.

Poate că cineva se va gândi și la „Sașa“ din romanele lui Duiliu Zamfirescu. Eroina lui D. Zamfirescu nu este însă de calitate Floricicăi lui Hogaș — judecată ca închegare literară. Apoi Sașa n'are aceleași grații încântătoare și fi-

rești feminine. Purtarea ei e prea cuminte, prea calculat de cuminte. Prea vezi lucid în ea, fructul educației și guvernantelor germane. Fapt fundamental pentru problema noastră. Chiar mediul nu e totdeauna pur autohton. Iar numele însuși al Sașei, nu înlănțue abundența de românism pe care Florica o împrășteie rodnic și înmirezmat. Și adăogând iarăși expresia artei și graiului lui Calistrat Hogaș, superioară realizării lui Duiliu Zamfirescu — se va înțelege limpede de ce toate sufragiile cad în favoarea Floricicăi.

Peisaj din țară

Viorescu

J. Păunescu-Ulme.

Mangalia

L. Viorescu

LEON VIORESCU

D E

Zaharia Stancu

Drumurile nu l-au purtat pe Leon Viorescu dincolo de granițe. Pe pânzele sale n'au fost niciodată însemnate liniile unui peisagiu exotic sau măcar atmosfera maeștrilor stre ini, cu care o parte din pictorii noștri, — și nu din cei din ultimul rând, — cearcă a ne cuceri. Leon Viorescu începe cu el însuși.

În lucrările sale nu se află urmele nici unei influențe sau inrudiri. Priveliștile noastre și-au aflat în acest artist sincer un interpret valoros și just. El nu zugrăvește numai, cu meșteșug, înfățișarea exterioară a lucrurilor ce-i slujesc de subiect ci transmite acestor lucruri viața și vibrațiile lor interioare. În tablourile lui Leon

Viorescu peisagiile, grupurile de priveliști urbane sau naturile moarte nu sânt alese la întâmplare ci în urma unei atente cercetări estetice. Pitorescul e unul din punctele de sprijin ale artei lui Leon Viorescu și unul din principalele elemente cari fac ca pictura și desenul său să placă. Inșirile sale rare, de desen, și puternicele calități coloristice, alăturate unei deosebite priceperi în alegerea motivelor, schimbă lucrările sale în adevărate podoabe. Grija de amănunt care l-a învățat să prețuiască elementele ce-i slujesc de subiect nu ia păgubit cu nimic în capacitatea de construire a planurilor vaste. Priveliștile de largă respirație ca și interioarele sânt echilibrat

construite și atent incheigate. Și apoi mai trebuie să notăm aci, că Leon Viorescu e și creatorul unui gen, până în ultimii ani puțin prețuit: desenul în alb și negru. Leon Viorescu a dat însuflețire acestui gen dificil și prin realizările lui înalte, a isbutit să-l puie în circulație.

Fie că mănuiie paleta cu multicolore nuanțe sau pensula cu tentă cenușie Leon Viorescu crează deopotrivă de frumos. Acest pictor trebuie să aibă mândria că dacă darurile sale l-au scos în prima linie a maeștrilor noștri, el și-a călăuzit inspirația pe căile firești: în pânzele lui freamătă arborii, cântă apele și vibrează vazuțurile țării.

V I T R I N A

CĂRȚI VECHI DESPRE ȚARA NOASTRA

Când în 1606, *Ieremia Movilă*, domnul Moldovei, închise ochii, după înlăturarea fiului său mai mare, *Constantin*, domnia fu luată de *Simion Movilă* care nu avu parte de ea decât un an și trei luni; muri și dânsul otrăvit deschizând din nou problema moștenirii între *Mihălaș*, fiul său și *Constantin* fiul lui *Ieremia Vodă*. Cel dintâi luă tronul dar fu isgonit de cumnații poloni ai rivalului său, care, la rândul său, după o scurtă instalare, fu și el repede înlăturat.

Cantemir, hanul tătăresc, care lupta cu oștile sale pentru cine îi oferea mai mult, luă parte la războaiele acestea de rivalitate între domnișorii moldoveni. *Mihălaș* fu înfrânt cu desăvârșire și *Constantin* domni câțva timp liniștit, mai ales că vârul său muri în refugiu, în Muntenia.

Poarta hotărâtă să isprăvească cu acești domni turburători de liniște, trimise împotriva lui *Constantin* cel trufaș, pe *Ștefan* tiul lui *Tomșa* acel ce ucisese pe *Despot Vodă*. După lupta sângeroasă de la *Cornul lui Sas*, din Iulie 1612, *Constantin* își văzu armata risipită iar el, prins de țetari, fu înecat în Nipru, în timp ce *Ștefan Vodă* se întărea în scaun, tăind pe boerii bănuși și făcând să tremure țara de cruzimile sale.

Luptele pentru domnia Moldovei începură în 1615 după măcelărirea boerilor de către *Ștefan Vodă* care trase în țepă chiar și pe femei. Doamna lui *Ieremia Vodă*, crezu că e momentul să treacă în *Moldova* însoțită de cei doi fii ai ei, *Alexandrel* și *Bogdan*, în fruntea unei armate polone puternice comandate de ginerele *Visnievietzki*, de *Lacki* și *Korecki*.

Ștefan Tomșa este înfrânt și în 1616 fu silit să fugă în cetatea turcească a Brăilei.

Cea mai bogată descriere a acestor crunte lupte de nimicire, o găsim la *Ioppecourt*, un gentilom din Lotaringia, unul dintre francesii lui *Alexandrel* care ne dă și despre lupta lui *Constantin Movilă* la *Cornul de Sas* cu *Tomșa*, de talii foarte prețioase.

Ioppecourt a luat parte activă la luptele împotriva lui *Ștefan*, alături de ginerele doamnei lui *Ieremia* și de *Korecki* lupte cari se sfârșiră în 1616, de frica unui război polono-turc; *Tomșa* se repezi pe urma oștilor ce se retrăgeau și scaldă iarăș în sânge țara ucigând pe boerii, câți mai rămăseseră. Iașul fu ars din temelie de Polonii ce reveniră cu întăriri, iar crudul *Tomșa*, gonit până în Muntenia, găsi adăpost din nou, la *Radu Mihnea*.

Turcii interveniră acum cu mai multă energie și *Radu Mihnea* fu pus de dânsii în scaun, în August 1616, lăsând Muntenia fiului său *Alexandru Iliș cel turc*.

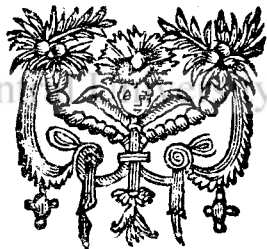
Ioppecourt, singurul aventurier străin care isbuti să scape cu viață din cruntele lupte dintre *Movilești*, se înapoie la Paris unde, după îndemnul avocatului *Baret*, dădu la iveală memoriile sale.

Viteazul ostaș nu știa decât să povestească nu să și scrie, de acia, *Baret* scrisese cartea ce avea să apară, la Paris în 1620 cu titlul: „*Histoire Sommaire des choses plus memorables advenues aux derniers*

HISTOIRE SOMMAIRE DES CHOSSES PLUS MEMORABLES ADVENUES AUX DERNIERS TROUBLES DE MOLDAVIE.

Ils sont descrites plusieurs batailles gagnées tant par les Princes Polonois, que par les Turcs, & Tartares.

Composée par M. I. B. A. en P. sur les mémoires de Charles de Ioppecourt Gentilhomme Lorrain, qui portoit les armes durant ces troubles à la fuite des Princes Polonois. Le tout communiqué au Sieur de Sancy, cy devant Ambassadeur pour le Roy en Turquie.

A PARIS,
chez TOUSSAINT DV BRAY, rue S. Jacques
aux Epics-meurs: Et en la boutique au Palais
en la gallerie des prisonniers.

M. DC. XX.
Avec Privilège du Roy.

troubles de Moldavie“. Este un volum mic în 8° de 12 file nenum. 374 pp. și 9 file tablă, dedicat conțelui de *Chombert*, super intendentul finanțelor Franței. Cartea aceea rămasă necunoscută cercetătorilor români până la *Papiu Ilarian* și multor istorici streini, este extrem de rară și la noi în țară nu există mai mult de patru exemplare.

Dintre bibliografiile români numai *George Bengescu* o citează detaliat în excelenta sa *Bibliographie Franco-Roumaine*. (Paris, 1907) fără să fi văzut însă exemplarul des-ris. El întrebuițează o notă a lui *Emile Picot* care, la rândul său, vorbește despre această carte după însemnarea asupra ei ce se află în tomul III al *Catalogului colecțiunii de rarități a baronului James de Rotschild*. După *Bengescu*, opera lui *Ioppecourt-Baret* este citată și de G. și A. Rally în *Bibliographie Franco-Roumaine*, (Paris, 1930. t. II). *Papiu Ilarian*, care a posedat un exemplur, astăzi la *Academia română*, îi dă un titlu diferit puțin de acela al exemplarului nostru, cea ce ar da loc la supozițiunea că ar exista două edițiuni identice, din acelaș an, în care numai

titlul ar varia. Intr'adevăr, după *Papiu Ilarian*, după descrierea căruia s'au luat probabil bibliografiile posteriori, pe frontispiciul cărții ar fi mențiunea: „ensemble *Pevasion admirable du prince Correcki des tours noirs du Turc par l'intervention d'un Parisien*“ în vreme ce, în exemplarul nostru aceste cuvinte lipsesc și este adăugată, în schimb, fraza: „*Le tout communique au sieur de Sancy, cy devant Ambassadeur pour le Roy en Turquie*“ care nu se găsește pe frontispiciul reprezentat de *Papiu Ilarian* și de ceilalți bibliografi.

Opera lui *Ioppecourt-Baret* fiind extrem de rară, nu ne-a fost posibil să cercetăm decât încă un exemplar, afară de acel al nostru și anume exemplarul aflat în posesiunea d-lui *Scarlat Callimachi*. Acesta are un titlu identic ca cel pe care îl facsimilăm aci; înclinăm să credem că există două edițiuni simultane sau din acelaș an, în care numai titlul comportă mod ficarea menționată mai sus, modificarea făcută dintr'o cauză ce nu se poate preciza, textul și distribuțiunea materiei fiind identice la ambele variante.

Cartea lui *Ioppecourt* este menționată de *Hendreich* în *Pandectele sale* (1699), de *Zwittinger*, (1711) e cântată în versuri de celebrul conte *Zaluski* a cărei bibliotecă din *Varșovia* conține cele mai rare și mai prețioase cărți de istorie, în timp ce *Haner*, în bibliografia sa apărută la *Sibiu* (1798), credea că sunt două cărți diferite, una a lui *Ioppecourt* (pag. 54) și alta a lui *Baret* (pag. 61), greșală care trece și la *Engel* în faimoasa sa: „*Geschichte der Wallachy* (1804).

În *Tezaurul de Monumente istorice*, t. II, al lui *Papiu*, lucrarea lui *Baret* a fost tradusă în întregime, constituind cel mai prețios izvor pentru studierea acestei epoci atât de turbure a istoriei românești. Ea împlinește mari lacune în istoria *Movileștilor* care fusese scrisă numai după afirmațiile polonilor *Piaszki*, *Lubienski*, *Kobierzicki* și *Miron Costin*. Dacă evenimentele acestei epoci le-a descris mitropolitul *Matei al Mirelor*, părținind partida grecească, care lingueșă patimele populare și pe *Tomșa* cel sprijinit de Turci, *Ioppecourt* favorizează partida boerilor pământeni, sprijinitorii *Movileștilor*, prietenii ai Polonilor. Cartea mai cuprinde în afară de descrierea luptelor pentru ocuparea tronului *Moldovean* și o romantică povestire despre prinderea de Turci a *Alexandrinei*, fca lui *Ieremia Movilă* și a soțului ei, prințele *Correcki* precum și evadarea lor din turnurile negre din *Constantinopol*, povestire implementă, firește, cu fantesia ce se punea în vremea acia în redactarea, mai ales din memoriei, a întâmplărilor senzaționale.

A. Ponescu Gilley

C A R T I Ș I R E V I S T E

B I R U I N Ț A
Roman. I. Agârbiceanu Edit. „Națională”
S. Giornei

Atâta vreme cât omul se încrede numai și numai în puterea sa, făcând din ființa sa zeul propriei existențe, el este o goală nimicnicie, — de îndată însă, ce această pulbere recunoaște și se lasă dusă de puterea lui Dumnezeu, omul devine o putere care, prin credință, poate muta și munții din loc.

Aceasta este, în trăsături generale, tema filosofică a noului roman, înfățișat cu smerenie de neostenitul și productivul roman-cier, părintele Agârbiceanu.

Vasile Grecu, notar într'un sat ardelean, pe vremea războiului cel mare, este însurat cu tânăra fată Vilma, un suflet candid, care însă, se resimte de educația precară primită în familie și în societate. Notarul o iubește cu mare pasiune, dar Vilma e departe de a răspunde cu același sentiment. Sufletele acestor doi soți, sunt nelămurite. Notarul era absolvent al seminarului, — se pregătise pentru preoție, dar dându-și seama că el nu crede întru totul adevărurile fundamentale ale legii creștine, într'o pornire de sinceritate cu sine, se hotărăște a nu primi preoția. Și rămâne în suflet o amară involburare, care devine uragan pustiitor dealungul celor aproape doi ani de viață cu Vilma. Notarul — fire dreaptă și cinstită — își dă seama de dezastrul sufletesc din căminul său și se hotărăște a repudia minciuna cu care trăia. Nevesta sa, pe de altă parte, simte că nu are pentru notar nici o fărâma de dragoste adevărată. Conflictul între ei izbucnește cu putere, când în casa lor se ivește ofițerul rus prizonier Andrei Vasilievici Petrov adus în sat cu prilejul unor munci agricole. Vilma simte pentru ofițer o pornire adâncă, — dar, și ea, fire cuminte, nu cade.

Procesul din sufletul lui Grecu merge spre rezolvare. În urma unei atitudini de grea vrăjmășie din partea Vilmei, el suportă o îndurere atît de profundă, în cât își dă seama, instantaneu și în total de întreaga lui nimicnicie. „Am crezut că sunt un uriaș, și iată, nu sunt nimic, nimic, nimic... Sunet gol este numele meu, până ce se risipește viața mea. Nimic nu sunt”. De aici până la cunoașterea lui Dumnezeu, nu e de cât un pas, pe care Vasile Grecu, îl face cu mare ușurință, de vreme ce, pe chiar Dumnezeu îl căuta el dealungul neostoitului său sbucium. Odată intrat în caldă și senina împărăție a lui Dumnezeu, notarul devine o putere de nebiruit. Vede limpede și situația și rezolvarea ei. Va divorța de Vilma, dându-i întreaga binecuvântare pentru viitoarea ei căsătorie cu ofițerul prizonier. Și merge deadreptul la țintă. Cu glas cald și convins, cu chipul strălucitor de jertfă, el destăinuiește Vilmei, întreaga lui lume sufletească.

Și ceea ce omul Grecu, redus la puterile lui proprii, nu putuse face, — isbutește a face Dumnezeu din noul lui convertit: destăinuirea aceasta topește solzii de întunec de pe ochii femeii, dându-i astfel puțința să vadă ce suflet ales are lângă ea. Cunoașterea ei e, de asemenea, fulgerătoare. Femeea descoperă pentru bărbatul ei, o imensă iubire. Soții abia acum se cunosc. O ploaie de dumnezească mulțumire se abate iertătoare și mângâioasă peste sufletul lor, — căsnicia abia acum li se fondează cu adevărat, ei pornesc, viteji și tari, dealungul vremii. Și cum în sufletul lui Grecu nu mai este nici un obstacol pe drumul care-l duce spre preoție, într'u cât acum cunoaște pe Dumnezeu, el cere

cu stăruință hirotonisirea. Alături de el, Vilma, nici ea, nu dorește de cât aceasta. Iar în ziua când în satul lor, părintele Vasile Grecu oficiază cea dintâi Sf. liturghie, nevasta lui, perdută în poporul din biserică „avea senzația că drumuri infinite se deschid, și toate duc la viață, toate sunt pline de viață”...

Scris limpede și cumpănit — pătruns de mireasma unei credințe purificatoare, călăuzit de frâul roș al unei idei filosofice clare și puternice, — romanul părintelui Agârbiceanu se adaugă biruitoare și el, lângă cele câteva romane creștine care împodobesc literatura română.

OMUL DE CRISTAL de N. Rădulescu-Niger. Roman. Editura „Curierul Judiciar”

Neconținut se face nedreptate d-lui Rădulescu-Niger, atunci când se consideră literatura d-sale ca fiind de o calitate, care-o pune în afară de cercul preocupării criticii literare curente. Dovadă volumul ce prezentăm.

Ultimul roman al d-lui R. N. are pagini întregi de-o factură cu totul interesantă, și chiar romanul în general, se prezintă unitar, bine scris și demn de a fi luat în considerație.

Iată câte-va rânduri, luate la întâmplare din volum: „Ajuns pe șes, se află în fața unei întinse zări aprinse, pe clina căreia se pogora, înșăngerată de oboseala drumului de-o zi, fața, mărită par'că a Suvranului Luminei. Codrul, care umplea șesul, și se lăsa la vale pe celălalt coborâș al dealului, se înflăcăra ca în fața unei privescări care prefăcea viața, și prin fiecare creangă care părea un braț, și prin fiecare rămurică ce-și deosebea cu amănunțime ființa, își manifesta impresiunea, și saluta pe acela care pleca, adâncindu-se... Pe locul care-l înghiți, fu ca o străfulgerare de câteva clipe, și jarul prinse a-și schimba răsfrângerea, împărțind-o în raze și nuanțe, pe care seara începu să le acopere și să le sozrbă. Amurgul, tovarăș serii de când lumea, posomorî codrul, îi infundă desişul și-i întunecă potecile. În apus lăsă limpede apa zării, cu răsfrângerii verzui și cu chenar de un galben șters. Avea să i unifice, nu peste multă vreme, depărtata întindere. În spre răsărit se înfingea deja, ieșind din adânc, pe pânza de un albastru închis, boldul grăbitului Marte, și Lucaerul căută să nu-l lase prea mult timp singur în fața lumii ce-și întăria lumina: amândoi îi sunt curtezan și și ca să nu se isce vre-o vrăjmășie care ar cerni văzduhul, ea le zâmbește deopotrivă”.

Sunt pagini care pot sta alături de cele mai bune ale unui Calistrat Hogaș.

CUGETARI ȘI MAXIME PENTRU VIAȚA de Nifon Criveanu - Craioveanu. R. Vâlcea

Locotenentul de Episcop del R. Vâlcea si-a însemnat, din citirile sale, gândirea înaltă, maximă înțeleaptă și observația dreaptă care i-a mișcat sufletul. Așa cum unor gospodine le place să umple încăperile casei cu glastre de flori de al căror miros și frumusețe să se desfăteze, așisderea acest cercetător evanghelic a adunat

„DUMINICA UNIVERSULUI”

apare sub îngrijirea d-lor:

Al. Lascarov-Moldovanu,
Gh. D. Murgur, Al. P. Necșești și
V. Voiculescu.

un bogat și select material de pe înălțimele spirituale ale vremurilor pentru înmiresmarea vieții. A cules de pe plaiurile și câmpurile literaturilor din întreaga omenire, și din Scripturi, unele din cele mai parfumate flori de cugetare și simțire pe care le-a legat, după specii, spre a fi ușor găsite, într'un frumos mănunchiu.

Cartea, cu toate că ne aduce tot ce e chintezentă spirituală, dacă nu ar fi fost alcătuită după o normă de bună folosire, ar fi fost un bazar. Părintele Criveanu a grupat un imens material. E de ajuns să spunem că a utilizat 566 de autori în afară de scriitorii Bibliei — după cuprins și în chip alfabetic. De pildă: Adevărul, Alcolismul, Biblia, Binele, Blândețea, Bogăția, Bunătatea, Caracterul, Căsătoria, Cinstea, Conștiința, Credința, Creștinismul, Curajul, etc. (105 subiecte). Așa fiind, oricine poate găsi în acest dicționar al cugetării și meditării un îndemn de viață, o îndrumare la răspântii grele, o nădejde în clipele de amărăciune, o rază de lumină în întunericul nedumeririlor, un reazim în slăbiciuni.

Autorul alegând numai ce poate fi spre zidire sufletească, spre solidarism uman și spre cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu, face un imens serviciu în vremea aceasta care nu mai îngăduie să gustăm în tihnă sute și mii de scriitori vrednici de a fi cunoscuți.

MARTURISIREA ORTODOXA de Petru Movilă

Suntem ortodoksi. Dar puțini cunoaștem cea mai de seamă carte pentru noi dintre câte au apărut după Simbolul credinței! Alcătuită de Petru Movilă, Mitropolit al Kievului, fiu de domnitor Moldovean, această carte a fost înșușită de ecumenicitatea bisericii ortodoxe și întărită prin sinodul de la Iași din 1642.

Dacă Scriptura este harta spirituală pe care se încrucează drumurile omului după voia lui Dumnezeu cu ale omului firesc „Mărturisirea ortodoxă” este busola care arată sigur limanul mântuirii.

Această carte a slujit mult ierarhilor noștri în vremea când Biserica era primejduită de rătăcirile calvinești și luterane. Și a închis polemica apusenilor cari spuneau că Biserica de răsărit nu știe ce crede.

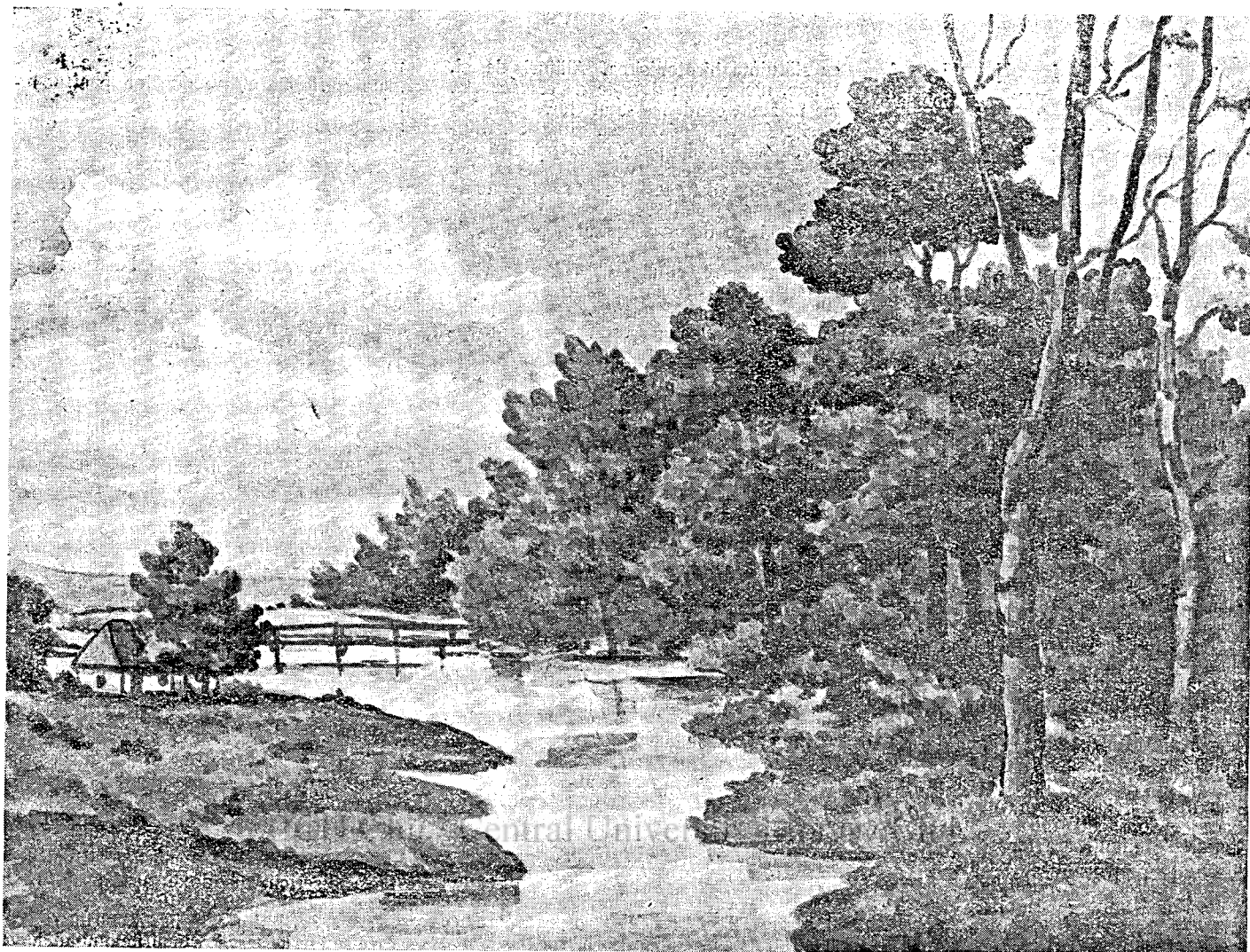
Azi are un rol tot atît de important. Când ori cine se socotește în stare a face bisericește alături de Biserica strămoșească, dreptarul lui Petru Movilă este de o valoare neprețuită. A cunoaște deci precis dreapta credință este a nu rătăci prin hășișurile sectelor neo protestante.

Cartea este alcătuită din întrebări și răspunsuri și cuprinde trei părți cari lămuresc deplin planul mântuirii sufletești și cunoașterea lui Dumnezeu. Aceste părți corespund celor 3 virtuți teologice: credința, dragostea și nădejdea. Adică: simbolul credinței adăncit și lămurit; decalogul și celelalte porunci ale Scripturilor; rugăciunea domnească și fericiirile.

Totul se rezumă la cunoașterea lui Hristos și a Bisericii. Cunoașterea se începe cu credința, se întărește cu nădejdea și se săvârșește cu dragostea.

Necesitatea acestei cărți rezultă din faptul că nici Evangheliile, nici Sf. Părinți nu ne spun metodic, în șir, și cu deamănuntul cum să căștigăm adevărata cunoștință despre Dumnezeu, sub ce formă ni se împărtășește harul și cum să împlinim poruncile pe cari trebuie să le asculte un cetățean al cerurilor.

Un creștin va folosi Scripturile cu cel mai bun câștig luându-și de călăuză acest „dreptar al învățăturii”.

Peisaj din țară

Viorescu

Curier

■ „Cinematograful, a spus Regina Maria într-o convorbire cu un publicist francez, e un isvor de vise și de fericire pentru mine“.

■ La 23 Mai încep serbările pentru comemorarea Jeannei D'Arc. Sedința solemnă de inaugurare se va deschide cu „flacăra rugului“ pe Piața Târgului Vechiu unde a fost arsă Fecioara și Sfânta.

Flacăra simbolică va fi reaprinsă în fiecare seară.

Săptămâna centenarului va cuprinde: parade militare; excursii la abațiile normande ai căror stăreți au fost asesori în procesul Jeannei D'Arc; reprezentații teatrale și cinematografice; un „mister“ în cadrul arhaic al castelului Ducilor de Normandia; conferințe și concerte; un conduct istoric care va pleca de la Donjon-ul în care a fost închisă și torturată Jeanna D'Arc; veghe funebă pe Sena, mormântul Jeannei D'Arc; serbare de noapte în basinelul maritim al Rouen-ului.

■ La Jeu de Paume în Paris a fost săpta-

mâna trecută vernisagiul expoziției lui Amos Nattini ilustratorul Infernului lui Dante. Expoziția a fost vizitată de elita artistică a Parisului.

■ Jean Mouval a publicat un lung studiu asupra prieteniei lui Coppée cu Paul Verlaine. Se istorisește cum a luat naștere Parnassul și revista l'Art, precum și viața artistică în salonul Ricard. Mouval publică apoi scrisori dela cei 2 poeți, căsătoria și moartea lui Verlaine și discursul lui Coppée la moartea marelui convertit din Sageesse.

Coppée a fost totdeauna prietenul și slujitorul camaradului său.

■ Rămășițele lui Blasco Ibanéz cari se găsesc în înfloritul cimitir dela Menton vor fi duse la Valencia, în Spania. Se întorc acasă și morții.

■ Englezii, au comemorat pios la 26 April al doilea centenar al lui Daniel se Foë, scriitorul celui mai glorios roman de aventuri — Robinson Crusoe.

Comemorarea s'a făcut în cimitirul Burnhill Fields din Londra unde printr'o colecție

a copiilor s'a ridicat în 1870 un obelisc pe mormântul gloriosului scriitor.

■ În aceeași zi s'a depus o coroană înaintea bustului lui Foë, în biblioteca din Stoke Newington la periferia Londrei, loc în care se crede că autorul a scris senzaționala aventură a lui Robinson.

■ Maxim Gorki critică într'un foileton din Pravda ultimele cărți apărute în Rusia.

■ S'a inaugurat la Belgrad în Muzeul Municipiului o expoziție privitoare la istoria orașului. S'au expus cărți, tablouri, gravuri, hărți și manuscrise.

■ Încă o lecție pentru capitala României.

■ Intre 9 Mai și 9 August e deschisă la Berlin expoziția internațională a construcțiilor. Se poate studia acolo toată arhitectura epocii. S'au anunțat în cadrul Expoziției peste 150 de congrese și vizite colective.

■ Palatul regal din Madrid va fi transformat, provizoriu, în muzeu.

■ André Chaumecix intra în Academia Franței ca jurnalist.